

LAGUTSKOTTETS UTLÅTANDE 6/2009 rd

Statsrådets redogörelse för EU-politiken

Till stora utskottet

INLEDNING

Remiss

Riksdagen remitterade den 16 april 2009 statsrådets redogörelse för EU-politiken (SRR 4/2009 rd) till stora utskottet för beredning och bestämde samtidigt att de övriga fackutskotten om de så önskar kan lämna utlåtande till stora utskottet.

Sakkunniga

Utskottet har hört

- EU-sakkunnig Lauri Tierala, statsrådets kansli
- enhetschef, lagstiftningsråd Jaana Jääskeläinen, justitieministeriet
- specialmedarbetare Kalle Kekomäki, inrikesministeriet
- professor Kimmo Nuotio.

Dessutom har skriftligt utlåtande lämnats av

- juris licentiat Eira Kuisma.

UTSKOTTETS ÖVERVÄGANDEN

Motivering

Redogörelsen behandlar EU-medlemskapets betydelse för Finland, anger riktlinjerna och de viktigaste målen för Finlands EU-politik och dryftar olika sätt att öka Finlands EU-inflytande. Redogörelsen innehåller också visioner för hur EU borde utvecklas, dvs. målbilden för 2020-talets EU.

Redogörelsen är principiellt viktig. Det är viktigt att lägga fast Finlands EU-politik och målbilden även på sikt. I utlåtandet koncentrerar sig utskottet på frågor inom sitt ansvarsområde.

Samarbetet i rättsliga och inrikes frågor

Redogörelsen behandlar de olika samarbetsområdena på ett rätt allmänt plan. Det skulle ha varit motiverat att ägna samarbetet i rättsliga och inrikes frågor större uppmärksamhet, eftersom det har skett betydande framsteg just på detta

område sedan 1990-talet. I själva verket har samarbetet i rättsliga och inrikes frågor blivit ett av unionens centrala områden. Också det faktum att just detta samarbete har vissa särdrag, exempelvis när det gäller behörighetsfrågor och olikheter i respektive lands rättsordning, skulle ha motiverat en mera ingående behandling i redogörelsen. En balanserad EU-politik förutsätter att dessa särdrag beaktas.

Lagutskottet förenar sig om uppfattningen i redogörelsen att reciprocitetsprincipen också i framtiden bör betonas i EU-samarbetet i rättsliga frågor. Samarbetet i såväl civil- som brottmål har ända sedan 1990-talet byggt uttryckligen på reciprocitetsprincipen. När domar och beslut kan röra sig så fritt som möjligt mellan medlemsstaterna går det snabbare och lättare för medborgarna att hävda sina rättigheter utan att medlemsstaternas materiella bestämmelser behöver förenhetligas. Reciprocitetsprincipen förutsätter

emellertid att medlemsstaterna har förtroende för varandras rättsliga system. Därför är det viktigt att uppmärksamma åtgärder som ökar detta förtroende.

Man måste också se till att identifiera de problem som bäst kan lösas genom tillnärmning av medlemsstaternas lagstiftning. Utskottet understryker att tillnärmningen är en andrahandsåtgärd och att reciprocitetsprincipen bör ha högre prioritet. Därigenom kan skillnaderna i medlemsstaternas rättssystem och traditioner bättre respekteras. Skillnaderna kan vara betydande på civil- och straffrättens område. Skillnaderna i rättssystemen kan exempelvis i gränsöverskridande familjerättsliga frågor leda till osäkerhet och oförutsägbarhet för medborgarna. Rättsläget kan i förekommande fall hjälpas upp genom samordning av bestämmelserna om domstolars behörighet och tillämplig lag.

Den inre säkerheten belyses i redogörelsen närmast med exempel på konkreta hot och motåtgärder. Den inre säkerheten är emellertid en större fråga och i det sammanhanget hade det varit motiverat att ytterligare lyfta fram bland annat brottsprevention. Också säkerheten bygger långt på förtroende och acceptans för myndigheter och rättsordningar. Det är därför viktigt att uppmärksamma frågor som gäller rättssäkerhet och grundläggande fri- och rättigheter, att rättsstatsprinciperna förverkligas och att sociala rättigheter och välfärdsfrågor sätts på agendan. De här principerna bör vara verklighet inte bara i unionen utan också i varje enskild medlemsstat. Med hänvisning till det som sagts ovan anser utskottet att Finland i EU bör arbeta för en allt vidare syn på den inre säkerheten. När det gäller EU:s åtgärder på straffrättens område är det också viktigt att understryka betydelsen av kriminalpolitik och forskningsrön. Utskottet anser att det ligger väl i linje med Finlands och de övriga nordiska ländernas roll att främja de här aspekterna på unionsnivå. De nordiska ländernas gemensamma värdegrund bör utnyttjas och föras fram så aktivt som möjligt på EU-nivå.

Lagutskottet konstaterar vidare att även om redogörelsen är oberoende av Lissabonfördragets ikraftträdande kommer fördraget att innebära

stora förändringar för samarbetet i rättsliga frågor. I det rättsliga samarbetet försvinner pelarstrukturen och samarbetet kommer att ske inom unionens rättsliga ram. Detta medför bland annat initiativrätt för kommissionen, beslut med kvalificerad majoritet i rådet, stärkt ställning för Europaparlamentet och utvidgad behörighet för EU-domstolen. Lissabonfördraget öppnar också på vissa villkor upp för beslut med kvalificerad majoritet i familjerättsliga frågor. Utskottet har i andra sammanhang betonat att en övergång till beslutsfattande med kvalificerad majoritet är acceptabelt bara av tungt vägande skäl och i klart preciserade situationer eftersom den familjerättsliga lagstiftningen är starkt bunden till medlemsstaternas egna värderingar och attityder i familjepolitiska frågor.

Lissabonfördraget fördjupar gemenskapen och för därmed med sig nya utmaningar på det rättsliga området. Det ger vissa möjligheter att höja kvaliteten på unionens lagstiftning. Det är viktigt att väga in utmaningar och möjligheter och nödvändiga prioriteringar när vi dryftar riktlinjerna för vår EU-politik och vårt medinflytande i EU. Lagutskottet anser därför att en exakt strategi bör läggas upp för den nationella EU-politiken inom området frihet, säkerhet och rättvisa. Strategin bör utformas så öppet som möjligt och bygga på sektorsöverskridande kompetens i såväl substans- som EU-frågor.

Integrationstakten

Enligt redogörelsen ser Finland ett fördjupat samarbete under vissa förutsättningar ändå som ett bättre alternativ än att samarbetet flyttas över till inofficiella grupper utanför de institutionella strukturerna. Med tanke på vårt inflytande är det viktigt att vi deltar i allt väsentligt samarbete, men projekt som gäller differentierad integration ska bedömas från fall till fall.

Lagutskottet har i samband med förslaget till förordning om ändring av den så kallade Bryssel IIa-förordningen (EG nr 2201/2003) behandlat frågan om fördjupat samarbete. Syftet med förslaget är bland annat att avgöra vilken statslagstiftning som ska tillämpas på internationella äktenskapskillnader. Skillnader i värderingar har

försvårat behandlingen, som inte har fortskridit i normalt lagstiftningsförfarande. Frågan om fördjupat samarbete har väckts. I sitt utlåtande om förslaget till förordning (LaUU 6/2008 rd) ansåg utskottet att frågan om fördjupat samarbete är förknippat med både rättsliga och principiella problem. Ett fördjupat samarbete kan leda till att det inom EU uppkommer olika allianser som grundar sig exempelvis på religiösa traditioner. Samarbetet kunde också utvecklas till prejudikat i relation till andra familjerättsliga åtgärder som omfattas av enhällighetskravet. Å andra sidan kan den typ av samarbete som avses i förordningen åtminstone indirekt påverka också medlemsstater som ställer sig utanför samarbetet. Detta talar för att Finland ska vara med om att besluta om innehållet i normer och ta tillfället i akt att föra fram nordiska familjerättsliga värderingar.

Mot bakgrunden av detta anser utskottet att frågan om fördjupat samarbete absolut måste prövas noggrant och från fall till fall. Det måste finnas starka skäl både för att delta i samarbetet och för att ställa sig utanför. I familjerättsliga

frågor måste tröskeln för fördjupat samarbete vara hög.

Finlands medinflytande i EU

I redogörelsen tar man också upp frågan om hur Finland ska agera för att nå sina mål. Lagutskottet betonar också betydelsen av ett nära samarbete mellan riksdagen och statsrådet, vilket är en av styrkorna i Finlands EU-politik. Utskottet ställer sig bakom den uppfattning som förs fram i redogörelsen att målet för Finlands EU-politik bör vara ett aktivare och mer föregripande medinflytande över kommissionens arbete. Detta kräver att prioriteringar och resurser lyfts fram. Utskottet hänvisar vidare till det som har sagts ovan om betydelsen av att göra upp en nationell strategi för Finlands medinflytande i EU på området frihet, säkerhet och rättvisa.

Utlåtande

Lagutskottet anser

att stora utskottet bör beakta det som sägs ovan.

Helsingfors den 8 maj 2009

I den avgörande behandlingen deltog

ordf. Heidi Hautala /gröna
vordf. Anna-Maja Henriksson /sv
medl. Esko Ahonen /cent
Paavo Arhinmäki /vänst
Timo Heinonen /saml
Oiva Kaltiokumpu /cent
Ilkka Kantola /sd
Sampsa Kataja /saml

Krista Kiuru /sd
Jari Larikka /saml
Sanna Lauslahti /saml
Outi Mäkelä /saml
Markku Pakkanen /cent
Pirkko Ruohonen-Lerner /saf
Tero Rönni /sd.

Sekreterare var

utskottsråd Marja Tuokila.

AVVIKANDE MENING

Motivering

I sitt utlåtande om statsrådets redogörelse för EU-politiken (SRR 4/2009 rd) behandlar utskottet frågor inom sitt ansvarsområde både i detalj och med stor räckvidd.

I utlåtandet konstateras det mycket riktigt att det hade varit motiverat med en noggrannare behandling i redogörelsen av inrikes och rättsliga frågor. Jag vill dessutom framhålla att utlåtandet ännu tydligare borde ha påtalat att det gränsöverskridande och allt bredare samarbetet kan medföra behörighetsproblem för myndigheterna. Om myndighetssamarbetet ökar ytterligare bidrar det till den så kallade förbundsstatsutvecklingen.

Det konstateras ju i utlåtandet att Lissabonfördraget, när det träder i kraft, innebär att EG-domstolens jurisdiktion utvidgas. Finland borde emellertid koncentrera sig på att utveckla sitt eget rättsliga system. Våra egna domstolsresurser är för närvarande otillräckliga vilket kommer fram bland annat i utdragna rättsprocesser som också Europadomstolen har tagit ställning till.

Om Lissabonfördraget träder i kraft innebär det att pelarstrukturen försvinner och det igen le-

der till att initiativrätten och makten allt mer koncentreras till Bryssel. Jag anser att man i utlåtandet borde ha fäst mera avseende vid närhetsprincipen. I utlåtandet uppmärksammas helt korrekt medlemsstaternas egna värderingar och familjenormer i familjerättsliga frågor.

Men man borde ha lyft fram att Finland i sin EU-politik ska tala för nationalstaternas självständiga lagstiftningsrätt och rättsordningar, eftersom redogörelsen medger det faktum att vår lagstiftning är EU-betonad. Också i övrigt är det viktigt att alltid i EU-politiken prioritera det egna landets medborgare och fatta beslut utifrån den så kallade närhetsprincipen. Jag anser att man i första hand ska ställa sig negativt till alla projekt som stöder utvecklingen av EU som förbundsstat.

I utlåtandet borde det ha sagts att regeringens EU-politik till stor del är misslyckad.

Ståndpunkt

Jag föreslår

att lagutskottet i sitt utlåtande borde ha beaktat vad som anförts ovan.

Helsingfors den 8 maj 2009

Pirkko Ruohonen-Lerner /saf